

Lausunto

24.09.2020

Asia: VN/8871/2019

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta ja maakuntien perustamista koskevaksi lainsäädännöksi

Taustatiedot

Onko vastaaja

järjestö

Vastaajatahon virallinen nimi

Suomen Fysioterapeutit -Finlands Fysioterapeuter ry

Vastauksen kirjanneen henkilön nimi ja mahdolliset yhteystiedot

Katri Partanen

katri.partanen@suomenfysioterapeutit.fi

040 -8613238

Viranomaisille: Lausuntovastauksen käsitelleen toimielimen nimi ja käsittelypäivämäärä

-

Kysymyksiä uudistuksen tavoitteista

1. Voidaanko esityksellä kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta? Jos ei, niin miten ehdotusta tulisi siltä osin muuttaa?

Ei.

Esitys ei turvaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta. Palvelujen keskittäminen vahvasti julkisen sektorin toimijoiden varaan näivettää sote-alan yksityiset palveluntuottajat. Vaarassa ovat erityisesti pienet ja keskisuuret yritykset, jotka eivät todennäköisesti pysty vastaamaan nyt esitettyihin (suurten toimijoiden näkökulmasta laadittuihin) vaatimuksiin. Suomessa on esimerkiksi fysioterapian osalta erittäin korkeatasoinen ja maantieteellisesti kattava yksityisten pk-yritysten ja

ammattinharjoittajien muodostama palveluntuottajaverkosto, jonka toimintaedellytyksiä nykyinen soteuudistusesitys ei turvaa riittävästi. Nykyisessä esityksessä maakuntia on liian monta ja kuten esityksessäkin on todettu, osa maakunnista ei välttämättä pysty turvaamaan palveluja alueellaan ilman yhteistyötä toisten maakuntien kanssa.

Maakuntien määrää tulisi vähentää, julkista hankintaosaamista kehittää ja hyödyntää alueellisessa palvelutuotannossa selvästi vahvemmin pk-yrityksiä ja kolmatta sektoria.

2. Voidaanko esityksellä kehittää pelastustoimen palvelujen saatavuutta, yhdenmukaisuutta ja vaikuttavuutta valtakunnallisesti, alueellisesti ja paikallisesti? Varmistaako esitys pelastustoimen pelastustoiminnan ja sosiaali- ja terveystoimen ensihoitopalvelujen synergiahyödyt? Jos ei, miten ehdotusta tulisi kehittää?

-

3. Toteutuuko demokratia esityksessä riittävällä tavalla? Jos ei, miten esityksen kansanvaltaisuutta voisi vahvistaa?

-

Kysymyksiä sote-maakuntalaista

4. Muodostaako sote-maakuntalaki tarkoituksenmukaisen yleislain tulevien sote-maakuntien hallinnon ja talouden järjestämiselle?

ei kantaa

5. Sote-maakuntalain 6 §:ssä säädetään maakunnan mahdollisuudesta alueellaan ottaa hoitaakseen sen lakisääteisiä tehtäviä tukevia tehtäviä sekä harjoittaa vähäriskistä liiketoimintaa, joka tukee sen lakisääteisten tehtävien toteuttamista. Tukeeko ehdotettu sääntely maakunnan itsehallinnon toteuttamista?

ei kantaa

6. Sote-maakuntalain 5 luvussa säädetään sote-maakunnan asukkaiden osallistumisoikeuksista. Ovatko osallistumisoikeudet turvattu esityksessä riittävällä tavalla?

ei kantaa

7. Sote-maakuntalain 8 luvussa säädetään sote-maakuntien yhteistoiminnasta. Onko siitä esitetty säädettäväksi sote-maakuntien toiminnan ja yhteistyön näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti?

ei kantaa

8. Sote-maakunnan talouden ohjaus perustuu erityisesti sote-maakuntalakiin ja sote-maakuntien rahoituslakiin. Ohjaavatko sote-maakuntien rahoitusmalli ja sote-maakuntalain mukainen taloudenohjausmekanismi sote-maakuntien taloudenhoitoa tarkoituksenmukaisella tavalla?

ei [Rahoitusmalli ei kannusta ennaltaehkäisevään toimintaan ja maakunnalla ei ole esityksessä tosiasiallisia mahdollisuuksia vaikuttaa palveluiden rahoittamiseen, koska lainanotto koskee vain lyhytaikaista tarvetta ja verotusoikeutta ei ole. Maakunnalle syntyy taloudellinen kannustin

optimoida palvelutuotantoaan siten, että se maksimoi valtion rahoituksen. Sama ongelma on nykyisessäkin rahoitusmallissa, joka näyttäytyy paisuvina erikoissairaanhoidon kustannuksina ja ennaltaehkäisevän toiminnan karsimisena.]

9. Sote-maakuntalain 3 luvussa säädetään muun ohella sote-maakunnan lainanottovaltuudesta sekä investointien ohjauksesta koko julkisen talouden tasapainon huomioon ottavalla tavalla. Sote-maakunnille siirtyvien toimitilojen hallinnoinnista ei esitetä erikseen säädettäväksi. Turvaako ehdotettu investointien rahoitus- ja ohjausmalli tarpeellisten investointien toteuttamisen tarkoituksenmukaisella tavalla? Vastauksessa voi ottaa kantaa toimitilojen hallinnoinnin järjestämiseen paikallisella, alueellisella tai valtakunnallisella tasolla.

ei kantaa

10. Maakuntalain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

11. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntalaista.

-

Kysymyksiä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista

12. Muodostaako sote-järjestämislaki tarkoituksenmukaisen yleislain julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiselle?

ei kantaa

13. Turvaavatko sote-järjestämislain säännökset sosiaali- ja terveyspalvelujen yhdenvertaisen saatavuuden?

ei [Esitys ei turvaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta. Palvelujen keskittäminen vahvasti julkisen sektorin toimijoiden varaan näivettää sote-alan yksityiset palveluntuottajat. Vaarassa ovat erityisesti pienet ja keskisuuret yritykset, jotka eivät todennäköisesti pysty vastaamaan nyt esitettyihin (suurten toimijoiden näkökulmasta laadittuihin) vaatimuksiin. Suomessa on esimerkiksi fysioterapian osalta erittäin korkeatasoinen ja maantieteellisesti kattava yksityisten pk-yritysten ja ammatinharjoittajien muodostama palveluntuottajaverkosto, jonka toimintaedellytyksiä nykyinen soteuudistusesitys ei turvaa riittävästi. Nykyisessä esityksessä maakuntia on liian monta ja kuten esityksessäkin on todettu, osa maakunnista ei välttämättä pysty turvaamaan palveluja alueellaan ilman yhteistyötä toisten maakuntien kanssa. Maakuntien määrää tulisi vähentää, julkista hankintaosaamista kehittää ja hyödyntää alueellisessa palvelutuotannossa selvästi vahvemmin pk-yrityksiä ja kolmatta sektoria.]

14. Varmistaako laissa esitetty tehtävien määrittely kunnan ja maakunnan osalta väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toteutumisen? ”

ei [Sote-uudistuksessa maakunnat vastaavat sosiaali- ja terveydenhuollosta ja kunnat terveyttä edistävästä toiminnasta. Lisäksi maakunnilla on velvollisuus osaltaan toteuttaa terveyttä edistäviä palveluita. Esitetyn soteuudistuksen rahoitusmalli ei kuitenkaan takaa tähän riittäviä kannustimia. Sosiaali- ja terveydenhuollossa on jo pitkään puhuttu ennaltaehkäisevän työn tärkeydestä, mutta

resursseja tähän työhön ei ole saatu. Nykyinen sote-esitys ei luo riittäviä edellytyksiä resurssien kohdentamiseen ennaltaehkäisevään toimintaan. Maakuntien rahoituksesta ainoastaan yksi prosentti kohdentuu terveyden edistämiseen, eikä kuntien voimavarojen lisäämistä tältä osin ole avattu lainkaan. Sote-ammattilaisten siirtyessä maakuntiin töihin, ei kuntiin jää riittävästi terveyden edistämisen osaamista. Toimivat ennaltaehkäisevät palvelut edellyttävät aidosti moniammatillista yhteistyötä, joka käynnistyy jo prosessien alkuvaiheessa, esimerkiksi hoidontarpeen arvioinnissa. Sote-asiakkaiden tulee ohjautua oikeille sote-alan ammattilaisille oikeaan aikaan. Hyvänä kustannustehokkaana esimerkkinä on fysioterapeutin suoravastaanotto, joka nopeuttaa asiakkaiden hoitoon pääsyä ja vapauttaa yleislääkäreitä muiden asiakasryhmien hoitoon. Asiakaskeskeisyys on tärkeää ottaa käyttöön palveluja rakennettaessa. Byrokratian ja sotealan eri ammattiryhmien välisen hierarkian purkaminen rakenteita uudistamalla ja joustavuutta lisäämällä mahdollistavat eri ammattiryhmien ydinosaamisen täysimääräisen hyödyntämisen. Ennaltaehkäisevän toiminnan ytimessä on laaja joukko sotealan ammattilaisia. Lääketieteellisen hoidon ja lääkärin tarve pystytään minimoimaan hyödyntämällä laajasti kaikkia asiantuntijoita. Tällöin lääkäreiden työaika vapautuu lääketieteellistä asiantuntijuutta vaativaan työhön. Soteuudistus edellyttää kaikilta osapuolilta toimintatapojen muutosta. Muutosjohtamisella on suuri merkitys, jonka vuoksi johtajien osaamiseen ja koulutukseen tulee kohdentaa voimavaroja ja maakunnissa on saavutettava yhteinen tahtotila muutokselle. Sotejärjestelmien valmisteluryhmissä tulee olla edustus kaikista sotealan ammattiryhmistä, rakenteita ei tule uudistaa pelkästään esimiesjohtoisesti. Perustason tehtävien suunnittelussa henkilöstöedustus on välttämätön. Täydennysehdotuksia esitykseen Ennaltaehkäisevälle työlle tulee luoda taloudellinen kannustin, joka saa sekä kunnat että maakunnat kohdentamaan voimavaroja ja tekemään tiivistä yhteistyötä sairauksien ja vammojen ehkäisyyn. Ennaltaehkäisevä työ vaatii oman korvamerkityn rahoituksen, joka estää toimintojen karsimisen tilanteissa, joissa akuutin sairaanhoidon kustannukset kasvavat ja säästöpainetta syntyy. Ennaltaehkäisevän työn moniulotteisuus ja monialaisuus tulee huomioida henkilöstömitoituksissa ja kuntien kanssa tehtävässä yhteistyössä. Kuntien ja maakuntien vastuuta tulee selkeyttää terveyden edistämisen osalta. Sotehenkilöstön siirtyessä maakuntiin, tulee kuntiin hankkia riittävästi osaavaa henkilöstöä terveyden edistämistyöhön.]

15. Turvaako 8 §:n sääntely sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun toteutumisen riittävällä ja tarkoituksenmukaisella tavalla?

ei kantaa

16. Onko 12 §:n sääntely ostopalvelujen hankkimisesta ja 12 a §:n sääntely vuokratyövoiman käytöstä tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

ei [Soteuudistuksen esityksessä päävastuu palveluiden tuottamisesta on maakunnilla, eli julkisella sektorilla. Yksityinen ja kolmas sektori täydentäisivät näitä palveluita. Uudistusesityksessä mainitaan, että palveluiden ulkoistamisen käytännöistä sovitaan uudistuksen myöhemmässä vaiheessa. Samoin palveluseteleihin liittyvä lainsäädäntö uudistettaisiin vasta myöhemmin. Julkisia ostopalveluja käsitellessä ei nouse esille lääkinnällisen kuntoutuksen osuus osana ostopalveluita. Sotealalla on paljon pieniä ja keskisuuria yrityksiä, toiminimiyrittäjiä ja itsensä työllistäjiä, jotka tuottavat kuntoutuspalveluita esimerkiksi kunnille, sairaanhoitopiireille, Kelalle ja vakuutusyhtiöille. Vahvan osaamisen omaavat palveluntuottajat mahdollistavat sotepalveluiden alueellisen tarjonnan kasvukeskusten ulkopuolella. Aiemmin kunnat, sairaanhoitopiirit ja Kela ovat kilpailuttaneet palveluita erikseen ja palvelusopimukset ovat olleet eri pituisia. Jatkossa kilpailutusten sijaan tulee kehittää vaihtoehtoisia palveluiden hankintatapoja, esimerkiksi Kelan suunnittelema rekisteröitymismenettely, jotka mahdollistavat pitkäjänteisen yritystoiminnan kehittämisen,

asiakkaiden valinnanvapauden, alueellisen tarjonnan säilymisen ja toimivan kilpailun yritysten kesken. Sotealan pk-yritysten ja itsensä työllistäjien toimintaedellytysten tulee säilyä palveluita uudistettaessa. Esimerkiksi kuntoutuspalveluiden hankintaa tulee toteuttaa pitkäjänteisesti, vakaasti ja tasavertaisesti siten, että yritysten on mahdollista kasvaa ja vahvistaa osaamistaan. Esityksen mukaan Sote-maakunta voisi perustaa yhtiöitä omalla alueellaan lakisääteiseen tehtäväänsä liittyvissä tehtävissä ja siten, ettei toiminta vaarantaisi lakisääteisten tehtävien hoitoa. Laissa säädettäisiin kilpailluilla markkinoilla toimimisen edellytyksenä olevasta yhtiöittämisvelvollisuudesta sekä sitä koskevista poikkeuksista kuntalain tapaan. Julkisen ja yksityisen sektorin rajapinnan tulisi olla selkeä, jotta yrittäjyys pysyy reiluna ja tasapuolisena. Esityksessä jää epäselväksi, miten yhtiöittämisvelvollisuuden säätelyssä huomioitaisiin reilu kilpailuasema markkinoilla. Hankintojen ulkoistamisen ei tule johtaa kasvavaan byrokraatiaan ja kohtuuttomiin vaatimuksiin pk-yritysten näkökulmasta, vaan ostopalveluiden toteutuksessa tulee huomioida hankintalain kaikki mahdollisuudet, palveluiden käyttäjien valinnanvapauden toteutuminen ja yksityisesti tuotettujen palveluiden laadun painottaminen hankinnoissa. Palvelusetelijärjestelmä tulee uudistaa siten, että se tukee sujuvaa, kestävää ja pitkäjänteistä palvelujen hankintaa. Nykyisessä esityksessä sotepalveluiden ulkoistamista on tarkasteltu pääasiassa suurten toimijoiden näkökulmasta. Pk-yritysten ja kolmannen sektorin toimijoilla tulee jatkossa olla mahdollisuudet pitkäjänteiseen sotepalveluiden tuottamiseen ja kehittämiseen. Täydennysehdotuksia esitykseen PK-yrityksiltä ja itsensä työllistäjiltä hankittujen sote-palveluiden käytännöt tulee määritellä selkeämmin, esimerkiksi hankintalain tulkinnan osalta. Yksityisen ja kolmannen sektorin rooli palveluiden tuottajana tulee olla vakaalla pohjalla, jotta näillä sektoreilla on mahdollisuus kehittää toimintaansa ja luoda vakautta sote-palveluihin. Epäonnistuneista ja päällekkäisistä kilpailutuksista tulee oppia ja osana uudistusta tulee kehittää palveluntuottajille kohtuullinen ostopalvelumenettely. Kansalaisten valinnanvapaus tulee turvata yksityisen ja kolmannen sektorin ostopalveluissa. Yksityinen ja julkinen sektori tulee erottaa selkeästi ja sote-maakunnan omilla yhtiöillä ei saa muodostua epäreilua kilpailuasetaamaa. Palvelusetelilaki tulee uudistaa tukemaan sujuvaa, kestävää ja tasavertaista palveluiden hankintaa siten, ettei se heikennä sotealan pk-yritysten ja itsensä työllistäjien toimintamahdollisuuksia]

17. Ovatko 13 §:n mukaiset yksityistä palveluntuottajaa koskevat vaatimukset perusteltuja

ei [Vaatimukset on laadittu suurten toimintayksiköiden näkökulmasta. Lainsäädännössä tulee varmistaa, että pienillä ja keskisuurilla yrityksillä on mahdollisuus harjoittaa terveydenhuollon yritystoimintaa ilman kohtuuttomia vaatimuksia ja lupamenettelyjä. Nykyisessä esityksessä on paljon pk-yrittäjien ja ammatinharjoittajien toimintaan vaikuttavia muutoksia, jotka kokonaisuutena vaikeuttavat yritysten toimintaa ja palvelujen ulkoistamista pienille yrityksille ja/tai ammatinharjoittajille. Kaikki yksityiset toimijat rinnastetaan sote-ehdotuksessa kategorisesti julkista hallintotehtävää hoitaviksi, vaikka suuri joukko yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoita ei käytä julkista valtaa, vaan vastaa esimerkiksi julkisella sektorilla suunnitellun kuntoutuksen toteuttamisesta. Esityksessä hallinnon yleislakien noudattaminen, niiden kouluttaminen ja niiden noudattamisen valvonta tulisi yksityisten yritysten tehtäväksi, joka ei ole kaikissa tilanteissa tarkoituksenmukaista. Maakunnan valvontavastuu on kuvattu epäselvästi ja esityksessä jää epäselväksi, miksi lisävalvontaa tarvitaan AVI:n ja Valviran nykyisen valvonnan rinnalle? Valvonta tulisi suunnitella palvelukohtaisesti, ei kategorisesti koskemaan kaikkea yksityisiltä palveluntuottajilta hankittua palvelua. Maakunnalta vaaditaan kohtuuttomia perusteluja palveluiden yksityistämiseksi, tämä ei tue terveysalan yritystoiminnan kehittymistä ja asettaa pk-sektorin toimijoiden tulevaisuuden epävarmaksi.]

18. Onko 16 §:n sääntely yksityisen palveluntuottajan alihankinnasta tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

ei [Alihankintana tapahtuvan toiminnan valvonta on kannatettavaa, mutta se ei saa vaikeuttaa ammatinharjoittajien yritystoimintaa. Päätöksenteon tulee olla joustavaa ja nopeaa. Palkansaajana ja alihankkijana (ammatinharjoittajana) toimivien yhdenvertaisuuteen tulee kiinnittää huomiota. Alihankintojen mahdollisuuden lisääminen voi johtaa ns. pakkoyrittäjyyden lisääntymiseen. Itsenäisten ammatinharjoittajien tulee olla mahdollista toimia yrittäjinä ilman alihankkija-asemaa. Palveluiden hankinnassa tulee huomioida pk-yritysten ja ammatinharjoittajien mahdollisuudet tuottaa palveluja itsenäisesti, ei pelkästään ketjujen tai suurten yritysten alihankkijoina.]

19. Onko sote-maakuntien yhteistyöaluetta ja yhteistyösopimusta koskeva 33–36 §:n sääntely kokonaisuudessaan tarkoituksenmukainen?

ei kantaa

20. Turvaako 37 §:n sääntely kaksikielisten sote-maakuntien yhteistyöstä osaltaan ruotsinkielisten palveluiden saatavuuden?

ei kantaa

21. Onko 49 §:n sääntely valmiuskeskuksesta tarkoituksenmukainen ja perusteltu?

ei kantaa

22. Minkä sote-maakunnan tehtäväksi tulisi säätää ruotsinkielisten palvelujen kehittämisen tukeminen (31 §) koko maassa?

-

23. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

24. Muut vapaamuotoiset huomiot sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista.

Kuntoutusjärjestelmän uudistaminen ei näy sote-uudistusehdotuksessa lainkaan. Nykyinen kuntoutusjärjestelmä rakentuu monikanavarahoituksen ja usein sellaisen lain varaan, jota tässä uudistuksessa ei ole huomioitu. Esimerkiksi lakia Kansaneläkelaitoksen järjestämistä kuntoutuksista ei ole avattu lainkaan, eikä ehdotuksesta käy ilmi mikä on Kelan rooli uudessa sotejärjestelmässä. Kuntoutuksen eri osa-alueet (kasvatuksellinen, sosiaalinen, lääkinnällinen ja ammatillinen) jäävät uudistusesityksessä ilmeisesti edelleen hajalleen eri toimijoille, jolloin palveluiden tosiasiallinen integraatio ei toteudu. STM:ssä käynnistetty kuntoutuksen kokonaisuudistus tulee toteuttaa suunnitellusti osana soteuudistusta, jolloin kuntoutuspalvelut on mahdollista yhdistää toimivaksi osaksi kokonaisuutta.

Kysymyksiä pelastustoimen järjestämislaista

25. Lain 8 §:ssä ehdotetaan säädettävän pelastustoimen järjestämisen valtakunnallisista tavoitteista. Säännöksessä luetellaan asiat, jotka valtakunnallisissa strategisissa tavoitteissa on määriteltävä. Luettelo ei ole tyhjentävä. Ovatko säännöksessä luetellut kohdat tarkoituksenmukaisia?

ei kantaa

26. Mikä pitäisi lisätä/mikä pitäisi poistaa?

-

27. Lain 13 §:ssä ehdotetaan säädettävän sote-maakunnan seuranta- ja arviointivelvollisuudesta. Lisäksi lain 16 §:ssä ehdotetaan säädettävän sote-maakunnan pelastustoimen omavalvonnasta. Onko sote-maakunnille ehdotettu seuranta-, arviointi- ja omavalvontakokonaisuus tarkoituksenmukainen?

-

28. Pelastustoimen järjestämislain 5 pykälässä säädetään tehtävien kokoaminen suurempiin kokonaisuuksiin, jos se on välttämätöntä palvelujen saatavuuden, yhdenmukaisuuden tai laadun turvaamiseksi taikka tehtävien vaativuuden tai niistä johtuvien suurten kustannusten perusteella. Ovatko säännöksessä esitetyt koottavat tehtävät perusteltuja?

ei kantaa

29. Mitä kansainvälisessä pelastustoiminnassa hyödynnettäviä erityisresursseja (kalusto, muodostelmat) olisi tarkoituksenmukaista koota jonkun maakunnan/maakuntien hoidettavaksi?

-

30. Mitä kansainvälisen avunannon ja vastaanottamisen edellyttämiä toimintoja (hälyttäminen, varustaminen jne.) olisi tarkoituksenmukaista koota johonkin maakuntaan/maakuntiin ja jos kyllä, mihin maakuntaan/maakuntiin?

-

31. Pelastustoimen järjestämislain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

32. Muut vapaamuotoiset huomiot pelastustoimen järjestämislaista.

-

Kysymyksiä voimaanpanolaista

33. Sote-maakuntien aluejaon pohjana on kuntaperusteinen maakuntajako, josta säädetään voimaanpanolain 5 §:ssä. Onko ehdotettu aluejako tarkoituksenmukainen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen näkökulmasta?

ei pääosin [Sote-maakuntien aluejako on oikea suunta siihen, että palveluiden järjestäjillä on isompina kokonaisuuksina "leveämmät hartiat" palveluiden järjestämiseen. Selvityksen perusteella näyttää siltä, että jotkin alueet eivät ole taloudellisesti ja väestön määrän suhteen riittävän suuria kattavien palvelujen järjestämiseen pidemmällä aikavälillä. Lainsäädäntö antaa mahdollisuuden muuttaa sote-maakuntajako, jos siihen ilmenee tarvetta. Ei ole kuitenkaan hyväksyttävää jo alunperinkin muodostaa alueita, joiden toimintakyky on kyseenalainen. Toistuvat organisatoriset muutokset ja palveluiden uudelleenjärjestelyt aiheuttavat lisäkustannuksia yhteiskunnalle ja huomattavaa lisärasitusta ja epävarmuutta sekä alueen väestölle että palveluja tuottavalle henkilöstölle.]

34. Sote-maakuntarakennelain 3 §:n mukaan maakuntajako toimii nykyiseen tapaan myös muiden valtion aluejakojen perustana. Lisäksi maakuntajako toimii maakuntien liittojen toimialuejaon pohjana. Onko ehdotettu 5 §:n mukainen aluejako tarkoituksenmukainen muun aluehallinnon näkökulmasta?

ei kantaa

35. Lakiehdotuksessa Etelä-Savon ja Pohjois-Savon maakuntia ehdotetaan muutettavaksi siten, että Enonkoski, Rantasalmi, Savonlinna ja Sulkava siirtyisivät Etelä-Savosta Pohjois-Savo. Muutos vaikuttaa sekä sote-maakuntaan että valtion aluejakojen pohjana olevaan maakuntajakoon. Mihin maakuntaan näiden kuntien tulisi kuulua ja mitä vaikutuksia vaihtoehdoilla olisi lausunnonantajan toimintaa:

-

36. Lakiehdotuksessa Uudenmaan maakunnan alueella sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vastaisi neljä sote-maakuntaa (Itä-Uusimaan sote-maakunta, Keski-Uusimaan sote-maakunta, Länsi-Uusimaan sote-maakunta, Vantaa-Keravan sote-maakunta) sekä Helsingin kaupunki, joka ei kuuluisi mihinkään sote-maakuntaan. Muiden aluejakojen osalta Uudenmaan nykyinen maakunta olisi yksi kokonaisuus. Onko ehdotettu sääntely aluejakojen näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

ei kantaa

37. Turvaako väliaikaisten toimielinten kokoonpano ja laissa säädetyt tehtävät uudistuksen toimeenpanon (7 - 8 §)?

ei kantaa

38. Voimaanpanolain 4 luvun mukaan sairaanhoitopiirien ja erityishuoltopiirien kuntayhtymät, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtäviin liittyvä kuntien ja eräiden kuntayhtymien irtain omaisuus, lomapalkkavelka ja sopimukset siirtyvät sote-maakunnille. Kuntien toimitilat ja kiinteistöt jäävät kuntien omistukseen. Onko omaisuusjärjestelyjä koskeva ratkaisu hyväksyttävä?

kyllä pääosin [Esityksessä jää epäselväksi, siirtyvätkö esimerkiksi kuntoutuksen ostopalveluihin liittyvät sopimukset suoraan maakunnille. Kuntoutusalan yrittäjät ja ammatinharjoittajat ovat osallistuneet moniin kilpailutuksiin, koska kunnat, sairaanhoitopiirit ja Kela ovat kaikki kilpailuttaneet kuntoutuspalvelunsa erikseen ja erilaisilla kriteereillä. Kelan vakuutuspiirit ja sairaanhoitopiirit ovat alueina erilaisia ja yksittäiset yrittäjät ovat voineet osallistua myös lähikuntien kilpailutukseen. Erilaisista lähtökohdista johtuen ostopalvelusopimusten yhdistäminen ei liene mahdollista ilman vakavia tasavertaisuuden ongelmia. Palveluiden uudelleen kilpailuttaminen vaatisi uudessa maakuntaorganisaatiossa paitsi hankintaosaamista, myös käsitystä esimerkiksi alueellisesta tarpeesta. Ratkaisuna ongelmaan voitaisiin siirtyä suoraan rekisteröintimenettelyyn, jossa tietyt minimikriteerit omaava palveluntuottaja voisi rekisteröityä tuottamaan palveluita maakunnalle. Kela on jo työstänyt ja koekäyttänyt rekisteröitymismenettelyä, joten lähtökohtia menettelyn käyttöön on valmiiksi olemassa.]

39. Voimaanpanolain 4 luvussa säädetään kuntien oikeudesta saada valtiolta korvaus uudistukseen liittyvien omaisuusjärjestelyjen aiheuttamista välittömistä kustannuksista sekä korvausmenettelystä. Korvaus kohdistuisi ensisijaisesti kunnille ja kuntayhtymille jääviin omaisuuseriin, esimerkiksi siirtymäajan jälkeen käytöstä poistuvien toimitilojen kustannuksiin. Onko kompensaatiosääntely hyväksyttävä?

ei kantaa

40. Voimaanpanolain 17 §:n mukaan kunnallisia sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palveluja tuottavissa organisaatioissa työskentelevä henkilöstö siirtyisi maakuntien palvelukseen liikkeenluovutuksen periaatteiden mukaisesti. Lisäksi henkilöstö, joka muualla kunnan hallinnossa tai tukipalveluissa tekee pääasiallisesti sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä, siirtyisi maakuntien palvelukseen. Onko henkilöstön siirtymisestä esitetty säädettäväksi henkilöstön aseman näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti?

ei [Sote-uudistus on Suomen historian suurin liikkeen luovutus, joka koskee kymmeniä tuhansia työntekijöitä. Henkilöstön asema ja työsuhteiden ehdot eivät saa heikentyä uudistuksen seurauksena. Tämä koskee myös sote-maakuntiin perustettaviin yhtiöihin siirtyvää henkilöstöä. Kuntayhtymän palveluksessa oleva henkilöstö siirtyy esityksen mukaan sote-maakuntiin tai sote-maakuntiin perustettaviin yhtiöihin (Säännöskohtaiset perustelut, s.303). Esityksessä tulee tarkemmin varmistaa, että yhtiöihin siirtyvän henkilöstön asema tulee säilymään samana kuin sote-maakuntiin siirtyvien. Nykyinen käytäntö kunnallisen ja kuntien yhtiöiden työehtosopimusten samankaltaisuudesta tulee säilyttää liikkeen luovutuksen yhteydessä. Viitaten esim. Hallitusneuvos Krögerin 26.4.2018 lausuntoon, liikkeen luovutuksen yhteydessä tapahtuvasta työsuhteiden ehtojen harmonisoinnista ei ole säädetty tarkasti, eikä esim. kohtuullista aikaa harmonisoinnin tapahtumiseen pystytä oikeuskäytäntöjen perusteella määrittämään. Työsuhteiden ehtojen harmonisoinnin pelisäännöistä tulee säätää sote:n toimeenpanolaissa yksityiskohtaisemmin, jotta henkilöstö eri maakunnissa saa yhdenvertaisen kohtelun ja toisaalta muutoksen kustannusarvioiden täsmällisyyttä voidaan parantaa. Erityisesti harmonisoinnin aikataulu tulee sopia täsmällisesti ja asettaa valtakunnallisesti aikaraja harmonisoinnin toteuttamiselle. Erityisesti palkkojen harmonisoinnin taso tulee linjata (esityksessä on nostettu vaihtoehtoina esille mediaanipalkka ja 9. desiili, joiden välisen kustannuseron on arvioitu olevan satoja miljoonia euroja). Esityksessä ja voimaanpanolaissa ei ole riittävästi huomioitu henkilöstön hyvinvoinnin turvaamista tässä massiivisessa liikkeen luovutuksessa. Riittävä johtamisresurssi, hyvä henkilöstöjohtaminen, läpinäkyvä viestiminen työntekijöille sekä näiden tekijöiden myötä saavutettava henkilöstön hyvinvointi on turvattava. Esityksessä todetaan, että välttämätön palvelutuotanto turvataan siirtymätilanteessa (s. 303), mutta henkilöstöstä huolehtimista ja johtamisen tärkeyttä ei mainita riittävästi. Edellisen sote-uudistuksen valmistelun yhteydessä henkilöstö koki jo paljon epävarmuutta ja epätietoisuutta asemastaan. Henkilöstö tulee nyt ottaa vahvasti mukaan uusien toimintojen suunnitteluun ja muutoksen vaikutuksia esim. työhyvinvointiin tulee arvioida osana muutosprosessia. Valtakunnallisia asiantuntijaorganisaatioita, kuten Työterveyslaitosta, Työturvallisuuslaitosta, Terveys- ja hyvinvoinnin laitosta ja työeläkeyhtiöitä, tulee hyödyntää täysimääräisesti muutoksen aikana. Lainsäädännössä määritetystä työntekijöiden työsuojelusta, työturvallisuudesta ja työterveydestä tulee huolehtia erityisen hyvin sekä muutoksen aikana että sen jälkeen. Uudistuksessa ei aseteta henkilöstölle irtisanomissuojaa muutoksen jälkeiselle ajalle, joten henkilöstön sitoutumisesta, työmotivaatiosta ja työsuhteeseen liittyvästä turvallisuuden tunteesta tulee huolehtia hyvällä henkilöstöjohtamisella.]

41. Onko 28 §:n mukainen ulkoistamissopimusten mitättömyyttä koskeva sääntely perusteltu ja turvaako se osapuolten aseman riittävästi?

ei [Ulkoistamissopimusten mitättömyyttä koskevassa sääntelyssä ei oteta huomioon henkilöstön asemaa tai sen turvaamista. Tehdyissä isoissa ulkoistuksissa, joita mahdollinen mitättömyystulkinta koskee, on henkilöstöä mahdollisesti jo kertaalleen siirretty tai siirtynyt julkiselta sektorilta yksityissektorille työsuhteeseen. Ulkoistamissopimuksen päätyminen saattaisi johtaa työsuhteen päättymiseen yksityisellä työnantajalla. Näissä tilanteissa henkilöstön asema tulee huomioida esim.

solmittaessa uutta työsuhdetta julkiselle sektorille maakuntaan. Tilanne ei saisi johtaa työsuhteen ehtojen heikkenemiskierteeseen.]

42. Turvaako Kärkullan toiminnan jakamista koskevat ehdotukset sen toiminnan jatkuvuuden sote-maakuntien toimintana?

-

43. Uudistus tulisi ehdotuksen mukaan voimaan vuoden 2023 alusta. Onko uudistus toteutettavissa uudistuksessa ehdotetussa aikataulussa?

ei pääosin [Ehdotettu aikataulu on hyvin kunnianhimoinen. Sotejärjestelmää on pyritty uudistamaan jo useamman hallituksen toimesta. Kaikkien puolueiden tulisi sitoutua uudistuksen parlamentaariseen valmisteluun ja uudistuksen läpiviemiseen tarvittaessa yli hallituskauden. Uudistukseen liittyvät erilaiset prosessit, mm. Sote-maakuntahallinnon ja organisaation luominen, henkilöstön kanssa käytävät YT-neuvottelut, palvelujärjestelmän tarpeiden määrittäminen, ostopalvelusopimusten läpikäynti, ovat työmääriltään massiivisia ja vaativat huomattavia lisäresursseja tullakseen toteutetuiksi. Samalla välttämättömät palvelut pitäisi pitää toiminnassa eri palvelualoilla. Uudistuksen toteutuminen aikataulussa vaatii kaikkien osapuolten sitoutumista muutoksen toteuttamiseen. Hyvä muutosjohtaminen ja henkilöstön mukaanotto valmisteluun ovat avaintekijöitä. Kunnan, maakunnan ja eduskunnan poliittisten päättäjien tuki ja järjestelmällinen toiminta on keskeistä uudistuksen onnistumiselle.]

44. Voimaannpanolain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

45. Muut vapaamuotoiset huomiot voimaannpanolaista.

-

Kysymyksiä maakuntien rahoituslaista

46. Valtio rahoittaa pääosin perustettavien sote-maakuntien toiminnan, eli vastuu sosiaali- ja terveystalouden ja pelastustoimen rahoittamisesta osoitetaan valtiolle. Onko ratkaisu uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

kyllä pääosin [Kaikki kunnat eivät ole onnistuneet vastaamaan asukkaidensa sote-palveluiden tarpeeseen ja nykyisessä sairaanhoitopiirien kautta toimivassa järjestelmässä yksittäisellä kunnalla on taloudellinen kannustin siirtää perusterveydenhuollon asiakkaita erikoissairaanhoidon, jonka kustannukset jyvitetään kaikille jäsenkunnille. Ilmiö näkyy perusterveydenhuollon heikkona toimintakykyinä ja erikoissairaanhoidon kasvavina kustannuksina. Sairastavuuteen vahvasti perustuva nykyinen rahoitusmalli ei ole kannustanut kuntia panostamaan ennaltaehkäisevään työhön ja toisaalta rahoitus on ollut riittämätön suhteessa palvelutarpeeseen. Valtiojohtoisella rahoituksella pystytään korjaamaan em. Ongelmia ja takaamaan tasavertaisempi palvelurakenne valtakunnallisesti. Nyt esitetty rahoitusmalli ei valitettavasti käänne sote-palveluiden painopistettä ennaltaehkäisevään työhön.]

47. Valtion rahoituksen taso kullekin varainhoitovuodelle perustuu lähtökohtaisesti sote-maakuntien edellisen vuoden laskennallisiin kustannuksiin. Valtion rahoituksen tasoa korotetaan vuosittain arvioidun palvelutarpeen muutoksen (7§), kustannustason (hintojen) (8 §), tehtävämuutosten (9 §) sekä toteutuneiden kustannusten perusteella (10 §). Palvelutarpeen muutoksen osalta esitykseen sisältyy valtion rahoituksen kasvua osittain hillitsevä tekijä siten, että arvioidusta tarpeen muutoksesta huomioidaan 80 %:n osuus kolmannelta vuodelta lähtien (36 §). Lisäksi sote-maakunnalla on oikeus lisärahoitukseen, edellyttäen, että lain 11 §:ssä tarkoitetut edellytykset täyttyvät. Onko sote-maakunnilla riittävät taloudelliset edellytykset suoriutua lakisääteisistä tehtävistä?

ei [Rahoituksessa huomioitu kustannustason nousu on hyvä ja perusteltu uudistus. 80 % taso ei kuitenkaan luo todellista kannustinta kehittää palveluita, vaan se jatkaa terveydenhuollossa tutuksi tullutta niukkuuden, leikkaamisen ja jatkuvan säästämisen kulttuuria. Sote-palveluiden kääntäminen kohti ennaltaehkäisevää toimintaa vaatii rohkeita investointeja terveyden edistämiseen, liikunnan, ravitsemuksen ja päihteiden kohtuukäytön tukemiseen, toimintakykyä ylläpitävien kuntoutuspalveluiden kehittämiseen, työkykyä tukevien palveluiden vahvistamiseen ja moniammatillisen osaamisen aiempaa tehokkaampaan hyödyntämiseen. Peruspalveluiden rahoituksen "vajaaksi jättäminen" jatkaa nykyistä ongelmaa, jossa em. palveluita ei rahoiteta riittävästi, koska akuutti ja henkeä pelastava hoito on rahoituksessa ensisijainen. Maakunnat pystyvät esitetyllä rahoitusmallilla todennäköisesti huolehtimaan kiireellisistä ja kalliista sote-palveluista aiempaa paremmin, mutta rahoitusmalli ei mahdollista tai kannusta kokonaiskustannusten vähentämistä. Tähän tarvitaan terveyden edistämisen kehittämistä ja huomattavasti aiempaa vahvempia toiminta- ja työkykyä tukevia kuntoutuspalveluita.]

48. Ovatko sote-maakuntien valtion rahoituksen *sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien* rahoituksen määräytymistekijät (luku 3) ja niiden painokertoimet perusteltuja?

ei kantaa

49. Ovatko sote-maakuntien valtion rahoituksen *pelastustoimen tehtävien* rahoituksen määräytymistekijät (luku 4) ja niiden painokertoimet perusteltuja?

ei kantaa

a) Onko maakuntien rahoitukselle vuosille 2023–2029 esitetty siirtymäaika riittävä?

ei kantaa

b) Onko toistaiseksi pysyvä enimmäismuutostasaus kannatettava?

ei kantaa

51. Valtion rahoitus maksetaan sote-maakunnalle kuukausittain viimeistään kuukauden ensimmäisenä päivänä. Varainhoitovuoden tammikuussa ja kesäkuussa maksetaan molempina 2/12 koko vuoden rahoituksesta ja muina kuukausina jäljelle jäävä rahoitus yhtä suurina erinä (25 §). Sen lisäksi vuoden 2023 rahoituksen tammikuun maksuerästä puolet maksetaan sote-maakunnalle vuoden 2022 joulukuun 1 päivänä (37 §). Onko rahoituksen maksatuksen aikataulu maksuvalmiuden ja kassan hallinnan kannalta tarkoituksenmukainen?

ei kantaa

52. Maakuntien rahoituslain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

53. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntien rahoituslaista.

Sotekustannukset tulevat kasvamaan paitsi Suomessa väestön ikääntymisen vuoksi, myös koska työikäinen väestö voi aiempaa huonommin ja lasten ja nuorten terveys uhkaa kääntyä laskuun mm. Vähäisen fyysisen aktiivisuuden vuoksi. Kasvavat tuki- ja liikuntaelinvaiat ja mielenterveyden ongelmat vaativat uudenlaisia sotealan toimia ja huomattavasti aiempaa vahvempaa panosta terveyttä edistäviin palveluihin. Kuntoutus ja terveyden edistäminen vaativat kehittämistä, johon tulee soteuudistuksessa kohdentaa ja korvamerkitä oma rahoitus. Ei-kiireelliset palvelut ovat olleet jatkuvien leikkausten kohteena vuosikymmeniä. Työikäisen väestön kuntoutuksen resurssit ovat Suomessa monelta osin heikot.

Esitetty rahoitusmalli asettaa maakunnat lähes samaan tilanteeseen kuin missä kunnat nyt ovat: rahoitus on jo lähtökohtaisesti alimitoitettu tarpeeseen nähden. Esityksessä on toki aiempaa paremmin huomioitu kustannusten kasvu, mutta ehdotettu 80 % -sääntö johtaa todennäköisesti tilanteeseen, jossa maakunta säästää "väärässä paikassa", eli leikkaa ennaltaehkäisevistä palveluista ja kuntoutuksesta sen sijaan, että pyrkisi hillitsemään esimerkiksi erikoissairaanhoidon kustannuksia.

Maakunnilla ei tulisi olla täyttä autonomiaa saamansa rahoituksen käytöstä, vaan se tulisi korvamerkitysti kohdentaa siten, että ennaltaehkäisevän työn ja kuntoutuksen rahoitus tosiasiallisesti riittäisi paitsi näiden palvelujen tuottamiseen, myös niiden kehittämiseen. Kuntoutuksen rahoituksen tasoa on pirstaleisen nykyjärjestelmän vuoksi vaikea arvioida, joten uudistuksessa tulisi lähteä sitä, että koko kuntoutusjärjestelmä uudistetaan ja samalla luodaan tarvittava järjestelmä maakunnan väestön kuntoutustarpeen ja kuntoutuksen kustannusten arvioimiseksi.

Kuntien rahoitusta koskeva lainsäädäntö

54. Ovatko valtionosuusjärjestelmään esitetyt, sote-uudistuksesta aiheutuvien merkittävien kuntakohtaisten muutosten lieventämiseksi esitetyt tasausjärjestelyt hyväksyttäviä ja riittäviä (laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta 29 ja 30 §)?

ei kantaa

55. Ovatko valtionosuuskriteerit sekä niiden painotukset yleisesti ottaen perusteltuja (laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta, luku 2 sekä luonnos valtioneuvoston asetukseksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta)?

ei kantaa

56. Kuntien rahoitusta koskevan lainsäädännön pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

57. Muut vapaamuotoiset huomiot kuntien rahoitusta koskevasta lainsäädännöstä.

Kuntien rahoituksessa tulee huomioida tarve terveyttä edistävän henkilöstön rekrytoimiseen ja näiden palvelujen uudelleenluomiseen, koska sote-henkilöstö siirtyy maakunnan palvelukseen.

Verolainsäädäntö

58. Pidätkö maakuntien rahoituksen keräämiseksi esitettyjä verojärjestelmän muutoksia hyväksyttävänä?

ei kantaa

59. Verolainsäädännön pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

60. Vapaamuotoiset huomiot verolainsäädännöstä.

-

Maakuntien ja kuntien henkilöstöä koskeva lainsäädäntö

61. Kunnallista henkilöstöä koskevan lainsäädännön soveltamisalaa ehdotetaan muutettavaksi koskemaan myös maakuntien henkilöstöä. Maakuntien työnantajaedunvalvontaa hoitaisi uudella lailla säädettävä Kunta- ja maakuntatyönantajat KT. Onko henkilöstön asemasta ja työnantajaedunvalvonnasta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti?

ei pääosin [Esitetty uudistus on erittäin merkittävä muutos koko julkisen sektorin työmarkkinoihin sekä neuvottelu- ja sopimusjärjestelmään. Paljon asioita jää nyt säädöksissä esitettyjen asioiden ulkopuolelle ja siten epäselväksi. Henkilöstön asema ja työsuhteiden ehdot eivät saa heikentyä uudistuksen seurauksena. Tämä koskee myös sote-maakuntiin perustettaviin yhtiöihin siirtyvää henkilöstöä. Kuntayhtymän palveluksessa oleva henkilöstö siirtyy esityksen mukaan sote-maakuntiin tai sote-maakuntiin perustettaviin yhtiöihin (Säännöskohtaiset perustelut, s. 303). Esityksessä tulee tarkemmin varmistaa, että yhtiöihin siirtyvän henkilöstön asema tulee säilymään samana kuin sote-maakuntiin siirtyvien. Nykyinen käytäntö kunnallisen ja kuntien yhtiöiden työehtosopimusten samankaltaisuudesta tulee säilyttää liikkeen luovutuksen yhteydessä. Työsuhteiden ehtojen harmonisointi tulee olemaan sekä henkilöstön edunvalvonnan että työnantajaedunvalvonnan keskeinen asia. Harmonisointi tulee toteuttaa valtakunnallisella tasolla yhdenvertaisesti, esimerkiksi säädöksin linjata palkan harmonisoinnin taso ja aikataulu.]

62. Onko eläkkeiden rahoittamisesta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti?

ei kantaa

63. Vapaamuotoiset huomiot henkilöstön asemasta ja/tai työnantajaedunvalvonnasta sekä eläkkeistä.

Soteuudistuksen edetessä työnantaja voi esityksen mukaan irtisanoa ja muuttaa työsuhteen ehtoja tuotannollis-taloudellisista syistä palveluita uudelleen järjesteltäessä yt-neuvottelujen kautta. Sote-

uudistukseen liittyvä lainsäädännön kautta tuleva henkilöstön aseman muutos ei saa johtaa kohtuuttomiin muutoksiin henkilöstön työsuhteiden ehdoissa. Sote-ala on naisvaltainen ja matalapalkkainen ala. Naisvaltaisella alalla korostuu myös työn ja perhe-elämän yhdistämisen haasteet, joten uudistuksessa tulee varmistaa työelämän tasavertaisuuden säilyminen.

Muutoksen myötä aiheutuvat työsuhteen ehtojen muutokset kohdistuvat eri ammattiryhmiin hyvinkin erilailla. Fysioterapeuttien ja muiden kuntoutustyöntekijöiden kohdalla saattaa työn luonteen vuoksi tulla huomattavia muutoksia työsuhteen ehtoihin mm. työpaikan sijainnissa (työpisteet koko maakunnan alueella, työajoissa (ilta- ja viikonlopputyö) ja työntekemistavoissa (liikkuvat palvelut, etäkuntoutus, palvelujen keskittäminen). Muutosten vaikutus ei saa olla kohtuuton henkilöstön asemaan nähden. Palvelujen uudelleenjärjestämisen suunnittelussa tulee olla ammattikohtainen substanssiosaaminen edustettuna järkevien palveluketjujen- ja kokonaisuuksien aikaansaamiseksi.

Uudistusesityksessä on ehdotettu oppilashuollossa työskentelevien sote-ammattilaisten siirtämistä maakunnan alaisuuteen. Esityksessä ei kuitenkaan ole huomioitu kaikkia oppilashuollossa työskenteleviä sote-ammattilaisia (esim. fysioterapeutteja ja toimintaterapeutteja).

Esityksessä todetaan eläkkeiden osalta, että "Sote-maakuntien palvelukseen Kevan jäsenyhteisöjen palveluksesta siirtyvä henkilöstö säilyisi julkisten alojen eläkelain mukaisen eläketurvan piirissä ja säilyttäisi näin myös mahdollisen lisäeläketurvan. ... Sote- maakuntien omistamat tai määräysvallassa olevat yhtiöt voisivat liittyä Kevan jäsenyhteisöksi, jos taas yhtiö ottaisi eläkevakuutuksen työeläkeyhtiöstä, henkilöstö menettäisi lakisääteisen lisäeläketurvan ja alemmat eläkeiät." Tällöin aiemmin valitun eläkeiän ja lisäeläkkeen säilyminen on epävarmaa tietyissä tilanteissa, joihin henkilöstö ei itse pysty mitenkään vaikuttamaan. Muutos ja sen tuoma heikennys työntekijöiden henkilökohtaiseen eläketurvaan olisi näin ollen kohtuuton.

Uusimaa-laki

64. Turvaako Uudenmaan erillislaki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen alueella yhdenvertaisesti muuhun maahan verrattuna?

ei kantaa

65. Turvaavatko HUSin lakisääteisiä tehtäviä koskevat säännökset erikoissairaanhoidon järjestämisen sekä yliopistollisen sairaalan tutkimus-, kehittämis- ja opetustehtävät (5 §)?

ei kantaa

66. Onko terveydenhuollon järjestämisvastuun jakautumisesta Uudellamaalla esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti (Uudenmaan sote-maakuntien ja Helsingin kaupungin ensisijainen järjestämisvastuu, HUSin lakisääteiset tehtävät ja HUS-järjestämissopimus; 4, 5 ja 10 §)?

ei kantaa

67. Ovatko Helsingin kaupungin talouden eriyttämistä koskevat säännökset tarkoituksenmukaisia ja riittäviä turvaamaan toiminnan vertailtavuuden muuhun maahan nähden (5 luku)?

ei kantaa

68. Uusimaa-lain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

69. Vapaamuotoiset huomiot Uudenmaan erillislaista?

-

Yleishallintoa koskevat lait

70. Yleishallintoa koskevien lakien pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

71. Vapaamuotoiset huomiot yleishallintoa koskevasta lainsäädännöstä.

-

Kysymyksiä sote-maakuntarakennelaista

72. Sote-maakuntarakennelaissa säädetään maakuntajaosta, joka toimii myös sote-maakuntien alueiden pohjana. Lisäksi laissa säädetään sote-maakuntien muuttamisesta, joka johtaa myös vastaavalla alueella maakuntajaon muutokseen. Onko esitetty sote-maakuntien ja niiden pohjana olevan maakuntajaon suhde sekä jaon muutosprosessi kriteereineen selkeä ja tarkoituksenmukainen ottaen huomioon maakuntajaon merkityksen muille aluejaoille?

ei kantaa

73. Pidättekö esitettyjä edellytyksiä sote-maakuntien muuttamiseksi tarkoituksenmukaisena sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen näkökulmasta? (erityisesti sote-maakuntarakennelain 2, 5 ja 10 §:t)

ei kantaa

74. Sote-maakuntarakennelain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

75. Muut vapaamuotoiset huomiot sote-maakuntarakennelaista.

-

Maakuntien ohjaus

76. Valtion ohjausta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon että pelastustoimen järjestämisessä vahvistettaisiin. Onko tämä uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta perusteltua?

kyllä pääosin [Valtion ohjaus on tarpeen erityisesti, jos sote-palveluiden painopistettä halutaan viedä kohti ennaltaehkäisevää toimintaa. Toisaalta maakunnilla pitää olla aito mahdollisuus huomioida alueelliset erityispiirteet ja toiminnassa tulee olla mahdollisuus ottaa käyttöön kokonaan uusia palvelumuotoja ja innovaatioita. Valtion ohjaus ei saa jäykistää maakuntien ketterää ja alueella tarpeenmukaista toimintaa.]

77. Ministeriöt ja maakunta kävisivät vuotuiset neuvottelut, joissa tarkasteltaisiin maakunnan toimintaa ja taloutta toteumatietojen ja ennusteiden näkökulmasta. Lisäksi erilliset ohjausneuvottelut käytäisiin vuosittain yhteistyöaluekohtaisesti. Onko neuvottelujen tavoite ja käsiteltävä asiakokonaisuus tarkoituksenmukainen?

kyllä pääosin [Henkilöstön hyvinvointimittarit tulee olla vuosittaisessa tarkastelussa mukana. Neuvotteluissa on huomioitava, että keskittyminen terveyden edistämiseen ja kuntoutukseen realisoituu kustannussäästöiksi vasta pitkällä aikajänteellä.]

78. Maakuntien ja valtioneuvoston välille suunnitellaan ministeriöiden ja järjestämisvastuussa olevien tahojen vuorovaikutukseen perustuvaa aktiivista ohjausta, joka perustuisi avoimeen näkemysten ja tietojen vaihtoon sekä järjestäjien toiminnan ja talouden jatkuvaluonteiseen arviointiin. Onko ohjausmalli uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta perusteltu?

kyllä pääosin [Vahvempi valtakunnallinen ohjaus hyvien käytäntöjen ja toimintatapojen, uuteen tutkimistietoon perustuvan toiminnan käyttöönoton ja tarkoituksenmukaisen asiakaslähtöisen toiminnan toteuttamiseksi on perusteltua. Maakuntien tulee huomioida ja hyödyntää alueella jo käytössä olevia hyväksi havaittuja toimintamalleja ja pyrkiä säilyttämään hyvin toimivat palvelukokonaisuudet myös muutoksen jälkeen. Valtakunnallisesti palvelun sisällön laadun paraneminen mahdollistuu jakamalla hyviä toimintatapoja muiden maakuntien kesken. Valtion tulee kuitenkin valvoa maakuntien tuottamien palvelujen tarkoituksenmukaisuutta ja ohjata toimintaa tarvittaessa velvoittavasti.]

Uudistuksen vaikutukset

79. Vaikutusten arvioinnissa on kuvattu ehdotuksen keskeiset vaikutukset. Miltä osin vaikutusten arviointia olisi korjattava, tarkennettava tai täydennettävä?

Talouteen, viranomaisten toimintaan, yhteiskuntaan, ihmisiin, kielellisiin oikeuksiin, henkilöstöön ja ICT-järjestelmiin kohdistuvia vaikutuksia on arvioitu.

Kuntoutuksen huomiointi puuttuu kokonaan vaikutusten arvioinnista. Esimerkiksi lääkinnällisen kuntoutuksen ostopalveluita ei mainintaa lainkaan. Kuntoutus on merkittävä osa sote-palveluja ja tulisi olla esillä myös vaikutusten arvioinnissa. Ilman kuntoutusta ei sote -palveluiden vaikutusten arviointia voida täysipainoisesti tehdä. Kuntoutus tulisi lisätä osaksi kokonaisuutta.

Sote-uudistuksen vaikutusarvioinnissa kerrotaan, että on otettu huomioon myös digitalisaatio ja tiedonhallinta, näihin liittyviä tulevia kehittämistarpeiden tunnistamiseksi mm. koko maan potilastietojärjestelmissä. Keinot yhteneväisen tiedonkulun esim. potilastietojärjestelmän osalta ovat puutteelliset.

Henkilöstöön kohdistuvia vaikutuksia ei ole arvioitu riittävän syvällisesti. Esimerkiksi työsuhteiden ehtojen ja työhyvinvoinnin muutokset, henkilöstön riittävyys ja muutosprosessin vaikutus henkilöstöön olisi tärkeää huomioida arvioinnissa.

Terveyden edistämisen ja kuntoutuksen kehittämisen vaikuttavuutta tulee arvioida riittävän pitkällä aikavälillä ja vaikutuksissa tulee huomioida esimerkiksi toiminta- ja työkyvyn säilymiseen liittyvät välilliset kustannukset, läheisten työkykyyn liittyvät kustannukset ja sairastuneiden palvelujen käyttömäärä.

80. Onko uudistuksen muutoskustannukset tunnistettu ja arvioitu asianmukaisesti?

ei pääosin [Uudistuksen toteuttaminen tulee maksamaan paljon, kun palvelujärjestelmän rakenteet ja toiminta muutetaan, varmasti tulee yllättäviä lisäkustannuksia muutosta tehdessä. Muutokseen liittyvät hallinnolliset kulut mm. kaikkien ostopalvelusopimusten läpikäynti tarvitsee osaavaa henkilöstöresurssia. ICT-kulujen arviointi etukäteen on osoittautunut aiemmin hyvin vaikeaksi. Muutos aiheuttaa todennäköisesti mittavia kustannuksia mm. henkilöstön uudelleen koulutustarpeen ja järjestelmien yhteensovittamisen vuoksi. Henkilöstön suhteen palkkaharmonisoinnin kustannuksen arviointi on esityksessä hyvin epämääräinen. Myös muut työsuhteen ehtojen harmonisoinnin kulut tulee huomioida kattavammin. Sote-maakunnat on yksi hallinnollinen taso lisää, jonka organisaatioiden perustaminen ja ylläpito on uusi kustannuserä. Tähän hallintoon menevää kokonaissummaa on vaikea ennustaa. Yhteiskunnassa väestön verovarojen käytön tulee kohdistua tarkoituksenmukaisten palvelujen tuottamiseen välttämättä tarpeettomia hallinnollisia kuluja.]

81. Uudistuksesta aiheutuvia ICT:n ja tiedonhallinnan muutoskustannuksia on arvioitu hallituksen esityksen vaikutusarvioinneissa edellisen vaalikauden maakunta- ja sote-valmistelussa tunnistettujen kustannusarvioiden perusteella. Millaisia tarkennuksia ja täydennyksiä nyt esitettyihin arvioihin tulisi tehdä?

-

82. Näkemyksenne muista mahdollisista ICT- ja digiasioihin liittyvistä vaikutuksista ehdotetussa palvelurakenteessa?

Nykytilanteessa kunnilla on käytössä hyvin vaihtelevia ICT-järjestelmiä, lisäksi sosiaalialan ja terveydenhuollon järjestelmät ovat osin toisistaan irralliset. Maakuntien tulee valita käyttöönsä tarkoituksenmukaiset sote-alan tietojärjestelmät, joiden käyttöönotto vaatii mittavia henkilöstökoulutuksia ja toisaalta myös järjestelmien kehittämistä nykyisten tiedon siirron ongelmien korjaamiseksi.

Valtakunnallisesti tulisi pyrkiä kohti yhdenmukaisia järjestelmiä, jolloin maakuntien välinen yhteistyö korostuu. ICT-toiminnan harmonisointi voi pitkällä tähtäimellä säästää sote-kustannuksia, mutta lyhyellä tähtäimellä tulee varautua huomattaviin lisäkustannuksiin järjestelmien kehittämisen ja henkilöstön koulutuksen vuoksi.

a) vuosina 2021-2022?

-

b) vuosina 2023-2024?

-

c) vuodesta 2025 alkaen?

-

a) vuosina 2021-2022?

-

b) vuosina 2023-2024?

-

c) vuodesta 2025 alkaen?

-

85. a) Tulisiko arvionne mukaan sote-maakunnille siirtyviä hankintasopimuksia mitätöitymään järjestämisvastuuta ja ostopalveluja koskevan sääntelyn nojalla?

-

b) jos kyllä, mikä olisi mitätöityvien sopimusten euromääräinen arvo?

-

c) liittyisikö arvionne mukaan mitätöityviin sopimuksiin yksityisille palveluntuottajille hyödyttömiksi jääviä investointeja, mitä nämä välittömät hyödyttömäksi jäävät investoinnit olisivat ja kuinka suurista menetyksistä olisi kyse?

-

Uudistuksen toimeenpanon tuki

86. Mihin aiheisiin liittyvää valtakunnallista tukea katsotte tarvitsevanne sote- ja maakuntaudistuksen alueelliseen toteutukseen?

-

muuta, mitä?

Esityksessä ja voimaanpanolaissa ei ole riittävästi huomioitu henkilöstön hyvinvoinnin turvaamista tässä massiivisessa liikkeen luovutuksessa. Miten turvataan johtamisresurssi, hyvä johtaminen,

työntekijöille viestiminen ja näiden myötä henkilöstön hyvinvointi? Esityksessä todetaan, että välttämätön palvelutuotanto turvataan siirtymätilanteessa (s. 303), mutta henkilöstöstä huolehtimista ja johtamisen tärkeyttä ei mainita. Edellisen sote-uudistuksen yhteydessä henkilöstö koki jo paljon epävarmuutta ja epätietoisuutta asemastaan. Henkilöstö tulee nyt ottaa mukaan uusien toimintojen suunnitteluun ja muutoksen vaikutuksia esim. työhyvinvointiin tulee arvioida osana muutosprosessia. Valtakunnallisia asiantuntijaorganisaatioita, kuten Työterveyslaitosta, Työturvallisuuskeskusta, Terveiden ja hyvinvoinnin laitosta ja työeläkeyhtiöitä, tulee hyödyntää muutoksen aikana.

Henkilöstön asema ja työsuhteiden ehdot eivät saa heikentyä uudistuksen seurauksena. Tämä koskee myös sote-maakuntiin perustettaviin yhtiöihin siirtyvää henkilöstöä. Työsuhteiden ehtojen harmonisointi tulee toteuttaa valtakunnallisella tasolla yhdenvertaisesti, esimerkiksi linjata palkan harmonisoinnin taso (esim. mediaanipalkka vai 9. desiili, joissa satojen miljoonien eurojen kustannuserot) ja harmonisoinnin aikataulu.

Kuntayhtymän palveluksessa oleva henkilöstö siirtyy esityksen mukaan sote-maakuntiin tai sote-maakuntiin perustettaviin yhtiöihin (Säännöskohtaiset perustelut, s. 303). Esityksessä tulee tarkemmin varmistaa, että yhtiöihin siirtyvän henkilöstön asema tulee säilymään samana kuin sote-maakuntiin siirtyvien. Nykyinen käytäntö kunnallisen ja kuntien yhtiöiden työehtosopimusten samankaltaisuudesta tulee säilyttää liikkeen luovutuksen yhteydessä.

Muut kysymykset

87. Mahdolliset ehdotukset käsitteen ”sote-maakunta” korvaamiseksi jollain muulla käsitteellä.

-

88. Ehdotus sote-maakuntanne nimeksi.

-

89. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

Sote-järjestelmän uudistamisen päätavoitteena on muiden asioiden ohella ollut kustannusten kasvun hillitseminen. Nykyisessä uudistusesityksessä ei kuitenkaan ole hyödynnetty lainkaan kuntoutuksen mahdollisuuksia kustannusten kasvun hillitsijänä. Esimerkiksi Erkki Vauramo ja Olli-Pekka Rynnänen esittävät Kunnallisan alan kehittämissäätien julkaisussa 35 (2020) kuntoutusta ratkaisuksi vanhusten hoidon palvelutarpeen hallitsemattomaan kasvuun. Hoitohenkilökunnan sitovat henkilöstömitoitukset ja mittava hoitohenkilöstön resurssien lisääminen ei ole Suomessa tarpeen, jos ikääntyneiden kuntoutukseen kohdennetaan resursseja riittävän paljon ja riittävän varhain. Vuosittaiset kustannussäästöt ovat Vauramon ja Rynnäsen mukaan arviolta 600-800 miljoonaa euroa vuodessa, tämä siis pelkästään ikääntyneiden palveluiden osalta.

STM on suunnitellut kuntoutusjärjestelmän kokonaisuudistusta, mutta sitä ei ole integroitu osaksi hallituksen esitystä. Uudistus on kipeästi tarpeen, nykyinen pirstaleinen ja monikanavarahoitteinen järjestelmä on kokoelma huonosti yhteen sopivia ja toisistaan irrallisia toimijoita ja palveluita.

Yksittäisten kuntoutuspalveluiden laatu on korkea ja osaaminen on vahvaa, mutta toimimaton kokonaisuus hukkaa merkittävän osan kuntoutuksen säästöpotentialista.

Hallituksen esitykseen tulee heti ensivaiheessa tuoda selkeät kuntoutusjärjestelmän uudistusaskleet, jotka on asetettu jo vuonna 2017 kuntoutuksen uudistamiskomitean raportissa. Uudistamistyö tulee kuitenkin päivittää vastaamaan nyt ehdotetun soteuudistuksen rakenteita. Ilman kuntoutusjärjestelmän kokonaisuudistusta hallitus hukkaa yhden merkittävimmistä keinoista säästää terveydenhuollon kustannuksia.

90. Muut yksilöidyt säädösmuutosehdotukset.

-

Partanen Katri
Suomen Fysioterapeutit - Finlands Fysioterapeuter ry